

Основні підходи до формування ціннісних орієнтацій майбутніх учителів іноземної мови.

Ключові слова: цінності, ціннісні орієнтації, компетентнісний, аксіологічний, особистісно-орієнтований, когнітивний підходи, майбутній учитель.

Постановка проблеми

Зміст вищої педагогічної освіти є чіткою цілісною системою наукових, фахово необхідних знань, практичних умінь та навичок, способів діяльності і мислення, якими має оволодіти студент упродовж років навчання у педагогічному університеті. Чинна державна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні декларує, що «сучасний зміст виховання в Україні включає в себе науково обґрунтовану систему загальнокультурних і національних цінностей та відповідну сукупність соціально значущих якостей особистості, що характеризують її ставлення до суспільства і держави, інших людей, самої себе, праці, природи, мистецтва, всієї навколишньої дійсності [4]».

Методи дослідження / дослідницькі інструменти

Теоретичне осмислення проблеми цінностей і ціннісних орієнтацій, що мають вплив на рівень підготовки фахівця, подано у працях учених І. Беха, А. Бойка, Л. Божович, М. Боришевського, В. Гриньової, І. Зязюна, О. Коберника, О. Савченко, О. Сухомлинської і дало змогу змоделювати, згрупувати і наповнити основні складники змісту навчання в педагогічному університеті, що сприяють формуванню професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів іноземної мови. Зміст формування професійно-ціннісних орієнтацій є цілісною системою наукових, фахово потрібних компетентностей (знань, умінь, навичок, досвіду їх застосування), набуття яких визначив цілеспрямовану стратегію навчальної діяльності студента задля розвитку його як майбутнього вчителя іноземної мови і методично обґрунтованої діяльності викладача. Цінності педагогічної діяльності

необхідно не тільки включити до змісту обраних дисциплін, а й важливо викласти і донести до студентів їх так, щоб вони уособлювали інформацію у вигляді міркувань і оцінок про професійно-ціннісні орієнтації майбутніх учителів. Зміст дисциплін соціально-гуманітарного циклу в цьому аспекті передбачав пошук шляхів виявлення механізмів інтегрування теоретичних знань, практичного досвіду їх упровадження з вивчення педагогічних цінностей та процесом їх інтеріоризації, привласнення. Інтеріоризація (від лат. interior – внутрішній) – це психологічне поняття, що означає формування розумових дій і внутрішнього плану свідомості через засвоєння індивідуумом зовнішніх дій з предметами і соціальних форм спілкування. Як слушно наголошує Л. Виготський, що інтеріоризація є не простим переходом до дії, адже вона означає формування внутрішнього плану свідомості [2]. В аспекті нашого дослідження процес інтеріоризації стосується професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів іноземної мови, і це дозволило змістовно наповнити духовними, моральними, інтелектуальними, соціальними та професійними цінностями освітню сферу і створити ціннісну основу для формування «Я-акмеконцепції» студента, майбутнього вчителя іноземної мови.

Аналіз наукової літератури дозволив виокремити основні підходи до проблеми формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів іноземної мови: аксіологічний, компетентнісний, особистісно орієнтований, когнітивний, які, взаємодоповнюючи один одного, дозволяють розв'язати проблему формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх педагогів з метою підвищення якості фахової підготовки.

Аксіологічний підхід, за переконанням В. Лозової, «спрямований на збереження, творчий розвиток гуманістичних цінностей, вимог, форм, методів, які забезпечують оволодіння суб'єктом культурою, соціальним досвідом людства, розвиток його духовності як моральної сутності особистості, формування потреби в самореалізації, особистісного саморозвитку [3, с. 130]». Безперечно, аксіологічний підхід повинен лежати в

основі розвитку студента як фахівця, адже спрямований на опанування ціннісних знань, формування ціннісних орієнтацій, задоволення професійних потреб майбутнього педагога, усвідомлення ним загальнолюдських і національних ідеалів та переконань.

Компетентнісний підхід є стратегічною і концептуальною основою фахової підготовки спеціалістів, оскільки передбачає вироблення професійної компетентності відповідно до потреб суспільства. За висновками О. Савченко, «загальною ідеєю компетентнісного підходу є компетентнісно-орієнтована освіта, яка спрямована на комплексне засвоєння знань та способів практичної діяльності, завдяки яким людина успішно реалізує себе в різних галузях своєї життєдіяльності» [5, с. 16]. Утвердження цього підходу в системі вищої освіти передбачає зростання значущості професійної компетентності фахівця, розвитку його професійно-ціннісних орієнтацій. Для вчителя іноземної мови професійна компетентність є складним утворенням, до складу якого входить аксіологічне ядро професійних компетентностей – україномовна комунікативна компетентність, іншомовна комунікативна компетентність, психолого-педагогічна, методична, полікультурна, діяльнісна, креативна компетентності. В аспекті порушеної проблеми важливим є те, що компетентнісний підхід у сфері вищої освіти ґрунтується на міждисциплінарних (в нашому дослідженні – дисциплін соціально-гуманітарного циклу), інтегрованих цілях і вимогах до результату освітньої діяльності – сформованості професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів іноземної мови.

Особистісно орієнтований підхід передбачає зміну характеру процесу навчання, а також основної схеми навчально-виховної взаємодії викладача і студента. Цей підхід визначає суб'єкт-суб'єктну взаємодію, партнерство викладача і студента, котрі є головними суб'єктами рівноправної співпраці в сумісному дидактично організованому викладачем розв'язанні цілевизначених пізнавальних цілей і завдань.

Когнітивний підхід є одним із визначальних у процесі професійно орієнтованого навчання студентської молоді. Вкрай важливо у цьому процесі враховувати когнітивний стиль особистості, тобто правильно визначити і застосувати стиль навчальної роботи задля підвищення ефективності професійної підготовки, зокрема і формування професійно-ціннісних орієнтацій студентів. Когнітивний стиль, на думку В. Буряка, – це процесуальна (інструментальна) характеристика інтелектуальної діяльності, що визначає спосіб отримання того чи іншого когнітивного продукту [1, с. 5]. Когнітивний стиль навчальної діяльності, застосований у процесі вивчення соціально-гуманітарних дисциплін, є певним корелятом особистісної зумовленості, спрямованості процесу пізнання, який означає, що професійно значуща інформаційна й операційна моделі в свідомості студента отримують особистісну орієнтацію, привласнюють, інтеріоризуються, тобто виступають основою перетворення в професійно-ціннісні орієнтації.

Висновки, результати

Отже, на підставі викладеного вважаємо, що цінності педагогічної діяльності необхідно включати до змісту обраних дисциплін на основі аксіологічного, компетентнісного, особистісно-орієнтованого підходів, це дозволить розв'язати проблему формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх педагогів.

Використані джерела:

1. Буряк В. К. Педагогічна культура: теоретико-методологічний аспект. Київ: Деміур. 2005. 232 с.
2. Выготский Л. С. Психология развития человека. Москва: Смысл: ЭКСМО, 2005. 1136 с.
3. Лозова В. І. Педагогічні цінності сучасної освіти. *Освітологія: хрестоматія: навч. посіб. для студ. ВНЗ* / уклад. Огнев'юк В. О., Сисоєва С. О. Київ: Едельвейс, 2013. С. 130–134.
4. Програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні : постанова АПН України від 01.07.2004 № 1-7/6-98 / Ін-т проблем виховання НАПН

України. URL: <http://www.ipv.org.ua/home/39-programa-vuhovanna-ditej.html>. (дата звернення: ...)

5. Савченко О. Я. Шкільна освіта як замовник підготовки майбутнього вчителя. *Рідна школа*. 2007. № 5. С. 6–8.